Polis Akademisi Yayınları

TARİHTE TÜRK POLİS TEŞKİLATI SEMPOZYUMU

Editörler : Dr. Muammer GÜL Dr. Mustafa KANDEMİR

Polis Akademisi Yayınları

Ankara, Ağustos 2013

ISBN: 978-605-4619-17-7

Polis Akademisi Başkanlığı
Necatibey Cad. No: 108 Anıttepe,
06580, ANKARA
Tel: +90 (312) 462 90 65/92
Fax: +90 (312) 462 90 95
Web: www.pa.edu.tr

Her hakkı saklıdır. İzin alınmadan tümünün veya bir kısmının elektronik, mekanik, ya da fotokopi yoluyla veya başka herhangi bir yöntem ile basımı, yayını, çoğaltılması veya dağıtımı yapılamaz. Referans verilerek akademik amaçla kullanılabilir. Bu kitaptaki görüş ve düşünceler bölüm yazarlarının kişisel görüşleri olup, hiçbir şekilde Polis Akademisi'nin veya Emniyet Genel Müdürlüğü'nün görüşleri olarak kabul edilemez.

Baskı Yeri :
Pulat Basımevi Kağıt Ambalaj Gıda Paz. Tic. San. Ltd. Şti.
Gersan Sanayi Sit 2306 Sok. No : 66 Batıkent / ANKARA
Tel : 0.312 257 46 59 Fax : 0.312 256 60 02
info@pulatbasimevi.com

Mehmet Akif BAL
İstanbul Vefa Lisesi Tarih Öğretmeni

1973 yılında doğdu. 1996'da İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü'nden mezun oldu. 2001 yılında İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü T.C. Tarihi Bilim Dalı'nda yüksek lisans eğitimini tamamladı. Öğretmenlik görevine 1996 yılında başlayan ve bu görevini halen Vefa Lisesi'nde sürdüren BAL, evli ve iki çocuk babasıdır. Halen; çeşitli dergilere hazırladığı makaleler yanında, Trabzon'da yayın hayatını sürdüren İlkhaber Gazetesi'nde belirli aralıklarla ve özellikle yerel tarih konulu yazılar yazmaktadır.

Kuva-yı Milliye Hareketi'nde Polisler (1918-1920)

GİRİŞ

Birinci Dünya Savaşı'ndan mağlup çıkan Osmanlı Devleti, imzaladığı ağır şartlar içeren Mondros Mütarekesi gereği İtilaf Devletleri'nin hemen her alanda kontrolüne girmek zorunda kaldı. Fakat Mondros Mütarekesi'nin özellikle tüm Osmanlı güvenlik kurumlarını silahsızlandıran kısıtlayıcı maddeleri karşısında işgalcilere karşı farklı bir yaklaşım geliştirilecektir. Bu yaklaşım, bir sivil hareket olarak ve Kuva-yı Milliye adıyla gerçekleşmiştir. Mütareke şartlarının bu şekilde bir hareketin oluşmasına etkisi yanında, uzun süren savaşlardan bunalan toplumun yeni bir mücadelede yer almasının sağlanması da sivil bir direnişle daha kolay gerçekleştirilebilirdi. Sivil içerikli bir direniş, Batı kamuoyunun desteğini daha kolay elde edebilirdi. Öte yandan devletin güvenlik kurumlarındaki İttihatçı kadrolaşmanın yoğunluğu ile birlikte, İtilaf Devletleri'nin özellikle devlet memuru İttihatçıları savaş suçlusu sayıp, Ermeni tehcirinden de sorumlu tutarak hedef göstermesi ise, resmi kurumların çoğunun zorunlu olarak kabuk ve şekil değiştirmesi durumunu doğuran diğer

ciddi bir sebeptir. Çünkü İttihatçılıklarından dolayı hedef gösterilen; siyasetçi, mülki amir, polis ve asker başta olmak üzere pek çok Osmanlı yöneticisi ve memuru ya teslim olacaklardı ya da direniş içerisinde yer alacaklardı. İşte bu ve benzeri gerçekler, Osmanlı Polis Teşkilatı'nın da diğer kurumlar gibi bu Kuva-yı Milliye yapılanmasının içerisinde yer almasını gerektirdi. Ama polisin bu mücadelede yer almasının en önemli etkeni, işgallere karşı sessiz kalmamak ve işgalcilere karşı gerekli her türlü tedbiri alma ve yüce milli davranışı gösterme gerekliliğidir.

Osmanlı Polis Teşkilatı, bahsedilen sebeplerle Millî Mücâdele döneminde Kuva-yı Milliye yapılanması içerisinde hemen hemen tüm kadrolarıyla yer aldı. Polisin Kuva-yı Milliye içerisinde yer alması, şüphesiz Kuva-yı Milliye'nin büyük bir desteği arkasına alması demekti. Polis teşkilatının yetki ve vazifelerinden kaynaklanan özellikleri, sahip olduğu ve binlerle ifade edilen tecrübeli insan unsuru, Kuva-yı Milliye'nin hizmetine sunuldu. Birinci Dünya Savaşı yıllarında düşmana esir düşenler, savaşta şehid düşenler ve mücadeleye çeşitli sebeplerle katılamayan az sayıdaki bir polis grubu dışında, polis teşkilatının tüm insan potansiyeli Kuva-yı Milliye içerisinde yapılandı. Etkin bir şekilde görevler yapan polisin mücadeledeki görev alanları başlıca şu şekilde olmuştur:

1- Bilfiil cephede savaşa katılma,

2- Halkın kendisini ve değerlerini koruma,

3- Halkı Millî Mücâdele için teşkilatlandırma,

4- Millî Mücâdele için gerekli lojistiği ve insan ihtiyacını sağlama,

5- Millî Mücâdele aleyhindeki faaliyetleri engelleme (Asker kaçaklarının takibi dahil) (Şahin, 2006: 45).

Bu başlıklardan da anlaşılacağı gibi Türk polisi Millî Mücâdele döneminde geniş bir alanda görev yapmış, Kuva-yı Milliye'nin ihtiyaçlarını gidermeye çalışmıştır. Türk polisinin çeşitli başlıklar altında yapmış olduğu millici faaliyetlerin daha iyi anlaşılabilmesi ve mücadeleye polisin yaptığı katkıların net olarak ortaya konulabilmesi için, bu faaliyetler içerisinde rol alan polis şahsiyetlerin çabalarının ciddi olarak bilinmesi gerekmektedir.

1. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetlerinde Polisler

Millî Mücâdele'nin başlarından TBMM'nin açılışına kadarki sürede işgalcilere karşı mücadeleyi Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri üstlenmişti. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri Mondros Mütarekesi şartlarının olumsuzluklarına karşı doğmuştu. Dönemin siyasi konjönktürü, mücadelenin sivil bir yöntem ve şekille yapılmasını gerektirmişti. Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri; eski İttihatçıların çoğunlukta olduğu, resmi görevlilerin, yerel idarecilerin, bölgenin önde gelenlerinin, gönüllülerin oluşturduğu bir sivil yapıydı. Mücadelenin idaresini ve yönetimini sağlayan yerel Müdafaa-i Hukuk cemiyetleri, direnişte etkisi olması için Kuva-yı Milliye adıyla silahlı güçlerini oluşturmuştur (Bal, 2001: 69). Müdafaa-i Hukuk Cemiyetleri içerisinde, bu cemiyetlerin kuruldukları bölgelerde görev yapan polislerin de çoğunlukla yer aldığı bilinmektedir. Daha yakından bakıldığında, cemiyetlerin kurucuları ve yöneticileri arasında yer alan ve cemiyetlerin yüce amaçları doğrultusunda ciddi çalışmalara imza atan çok sayıda polis portresiyle karşılaşılmaktadır.

Millî Mücâdele'de ilk kurulan cemiyetlerden olan Trabzon Muhafaza-i Hukuk Cemiyeti'nin kurulmasına destek veren resmi memurlardan başlıcası o sırada Trabzon Emniyet Müdürü olarak görev yapan Refik Koraltan'dır. Cemiyeti kuracak isimleri evinde toplayan Koraltan, kendilerine her türlü desteği vereceğini taahhüt etmişti (Bal, 2009b: 270, 271).

Samsun Polis Müdürü Refik Bey, pontus tehlikesine karşı Samsun'da bir teşkilat kurmaya çalışmış ve Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni desteklemiştir. Mustafa Kemal Paşa'yı 1919 Mayıs'ında Samsun'a çıktığında, bölge ve bölgedeki görevliler hakkında bilgilendiren Refik Bey, pontusculuğun yayılmasıyla ilgili olarak en yeni bilgileri Paşa'ya vermiştir (Eraslan-Metin, 1984: 155).

Birinci Sınıf Emniyet Amiri Ali Yaşar Albaraz, Eskişehir Emniyet Müdürlüğü kadrosunda ikinci komiser olarak görev yaparken, Ankara Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti emrinde hüsnü niyetle hizmet etti. 1920 yılında başlayan ve Beypazarı ile Yabanabad kazalarına kadar yayılan Bolu İsyanı'nı bastırmak için Beypazarı'nda görevlendirildiğinden, isyanı başlatanların ve isyana katılanların yakalanmasında fevkalade hizmetleri oldu (Şahin, 2004: 263-269).

Millî Mücâdele başlarında Konya Vilayeti Bozkır kazası kaymakamı olarak atanan Emniyet Müdürü Demir Ali Asaf Bey, bölgede kaymakamlık dahilinde Müdafaa-i Hukuk teşkilatlanmasını yapılandırdı. Kurucu üyeliklerden birini

üstlendi. Fakat Bozkır İsyanı sırasında, Bozkır Hükümet Konağı'na yürümek isteyen asiler tarafından şehid edildi (Şahin, 2012: C. I: 251, 252).

Bursa Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti teşkilatında çalışan Üniformalı Birinci Komiser Abdullah Nihad Efendi, cemiyete dâhil olduğunun anlaşılmasından sonra polislik mesleğinden azledildi. Fakat cemiyetin Bursa'da kurulup gelişmesini tamamladıktan sonra Bursa'dan ayrıldı (Şahin, 2012, C. I: 365).

Başkomiser Ali Arslan Tuğgözata (Toğuz), doğum yeri Maraş'ta direniş kuvvetlerinin başına geçerek, Fransızlara karşı milli direnişi teşkilatlandırdı. Akabinde Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni kurarak milli kuvvetlerin başına geçti. Emrindeki kuvvetlerle Antep savunmasına da destek oldu (Şahin, 2004: 453).

Urfa Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nin 12 kurucusundan biri ise polis komiserliğinden müstafi Arabkatibizade Şakir Efendi'dir (Arslan-Bozkurt-Güllü, 2011: 167).

2. Kuva-yı Milliye Yapılanmasında Polisler

Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinin silahlı gücü olan Kuva-yı Milliye teşkilatları, işgalcilere ve isyancılara karşı silahlı direnişi başlatan yapılar olmuştur. Kuva-yı Milliye teşkilatları, yerel Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinden emir ve talimat alarak hareket etmişlerdir. İşgalcilere ve Millî Mücâdele karşıtlarına yönelik gösterilen direniş yanında; Türk köylerinin korunması, yerel güvenliğin sağlanması gibi konularda da Kuva-yı Milliye teşkilatları etkili olmuştur. Kuva-yı Milliye içerisinde yer alan çok sayıda polis ise, Kuva-yı Milliye amaçları doğrultusunda çok önemli adımlar atmışlardır.

Kuva-yı Milliye içerisindeki çok etkili çalışmalarından dolayı ismi en bilindik olan emniyetçi, Bulgar Sadık olarak tanınan Mehmet Sadık Poğda'dır. Bulgar Sadık'ın Millî Mücâdele dönemindeki faaliyet alanı, İstanbul'un Anadolu yakası Alemdağı ve Kocaeli-Düzce mıntıkalarıydı. İstanbul ve çevresinin insanlarından oluşturduğu çetesiyle birlikte Ömerli Köyü'nü kendisine barınak yaptı. İstanbul'dan Anadolu'ya silah kaçıran Karakol Cemiyeti'nin içine girdi. Bahse konu edilen bu dönemde "*Sadık Baba*" sıfatıyla tanınıp anılmaya başladı. Bir süre sonra Karakol Cemiyeti'nin başı Kara Vasıf Bey ile tanıştı. Bu aşamada kendisine, İstanbul'da İngilizlerin desteklediği Rum "*Mavri Mira*" örgütünü ortadan kaldırma görevi verildi. Bunun için 120 kişiye ulaşan atlı çetesiyle birlikte İstanbul-Adapazarı arasında faaliyet gösteren Rum

çetecileriyle de mücadele etmeye başladı. Geyve Boğazında, Batı Cephesi kumandanlarından Ali Fuat Cebesoy ile tanıştı. Onun yönlendirmesiyle Batı cephesinin bütün çatışmalarında bulundu. Mehmet Sadık Bey'in, İstanbul ile Adapazarı arasında kalan mıntıkada, Rum çetecileriyle yaptığı mücadele sırasında, Kocaeli yarım adasında faaliyet gösteren iki büyük Rum Çetesi faaliyet göstermekteydi. Bunlar: *İstilyanos* ve *Todor* çeteleriydi. *İstilyanos* Çetesi, Yahya Kaptan tarafından ortadan kaldırıldı. Buna karşılık Todor Çetesi, Mavri Mira Çetesiyle ilişki içinde olan güçlü bir çeteydi. Bu çeteyi de, Demir Hulusi Bey, Osman Kaptan ve Bulgar Sadık birleşiminden oluşan Müslüman Türk çetesi ortadan kaldırdı (Şahin, 2012: C. I, 226-228).

Taharri Komiseri Hacı Ali Efendi, Karamürsel kazasında bulunduğu sırada Yunan askerlerinin Batı Anadolu'ya çıkması ve kuzey doğuya doğru ilerlemesi üzerine, Millî Ordu'ya katıldı. Millî Hareket'e katılmasından dolayı, Karamürsel kazasını işgal eden Yunanlılar, yerli Rumlar ve asiler tarafından evi yağmalanarak yakıldı. Millî Mücâdele sırasında, Kocaeli mıntıkasında, İstanbul eski milletvekili Şükrü Bey, Milis Komutanları Yahya Kaptan ve Dayı Mesut, Yüzbaşı Fehmi beylerle İstanbul'dan Anadolu'ya aktarılan cephanenin naklinde görev aldı. Anzavur İsyanı'nda, oluşturulan asi birlikleriyle yapılan çatışmalara, emrine verilen birlikle katıldı. Bursa mıntıkasında, 20. Kolordu Komutanı Ali Fuat Paşa ile Bursa mıntıkası 56. Fırka Komutanı Sami Bey'in emirleriyle Millî Müfreze oluşturarak Millî Mücâdele'ye katıldı. Mareşal Fevzi Çakmak'ın beyanına göre; 8 fedai ile beraber İngiliz Ordusu tarafından işgal altında bulundurulan İzmit livası ile İstanbul vilayeti arasındaki haberleşme ve nakliyatı kesmek üzere Derince civarına giderek, İncirli Köprüsünü tahrip etti. Millî Mücâdele doğrultusunda, 18 Haziran 1920 tarihinde, İzmit civarında bulunan Serdar Tepe Bayırı'nda asi Şefik Paşa'nın asi kuvvetlerine karşı zorlu ve kanlı çarpışmalarda bulundu. Bahse konu asilerin sürülmesinde önemli bir sebep teşkil etti. Aynı tarihlerde, Karamürsel'de oluşturduğu Osmancık Taburu ile Dil İskelesi'ne gitti. Burada, Gülşen Fikri Bey'in taburuyla birlikte Gebze'de bulunan İngiliz kuvvetleriyle yapılan çatışma sonrasında, İngilizler Gebze'den çıkarılmıştır. Bu çatışmalarda, Arnavut Kazım ve Karaarslan çeteleri de kendilerinin yanında görev aldılar. 1920 Temmuzunda, Alemdağ'da "*Alemdar*" adıyla bir tabur oluşturuldu. Hacı Ali Bey, bahse konu Taburun İkinci Bölük Komutanlığı görevini üstlendi. Sözü edilen taburla birlikte yürütülen karşı harekât sonucunda; Ömerli Köyü, Beykoz, Hüseyinli, Reşadiye ve Laz Köyü düşman kuvvetlerinin elinden alındı. Polonez Köyü'nde bulunan İngiliz ve Yunanlılarla müteaddit muharebelerde bulunuldu. Düşmana ağır

zayiat verdirildi. Bolu livası mıntıkasında çıkan isyanın bastırılmasında görev aldı. Adapazarı bölgesinde meydana gelen isyan hadisesinin bastırılması için İbrahim Bey'le işbirliği yaparak, olayları kontrol altına aldıktan sonra, Adapazarı ve Geyve boğazlarındaki asi güçleri temizlemeye muvaffak oldu. Başarılı hizmetlerinden sonra, emrindeki müfrezeyle birlikte Eskişehir'e gönderildi. Oradan da yine müfrezesiyle Ankara'ya geldi. Ankara'ya geldikten sonra, müfrezesiyle birlikte Muhafız Taburu'nda görevlendirildi. Ankara'da bulunduğu sırada, Dâhiliye Vekili Adnan Bey'in emirleri doğrultusunda, Beypazarı ve Ayaş civarında çıkan isyanın teşvikçilerini yakalamaya muvaffak oldu. Bu isyanı bastırıp, teşvikçilerini yakaladıktan sonra, Haymana civarında hissedilen ikinci Konya İsyanı konumundaki isyanı yatıştırdı ve kışkırtıcılarını yakaladı (Şahin, 2012, C. I: 114-115).

Üniformalı İkinci Komiser Hafız İsmail Hakkı Efendi, Kocaeli Livası Polis Müdürlüğü emrinde polis memuru olarak görev yapmakta iken, İstanbul Hükümeti'nin yandaşı konumunda olan Anzavur kuvvetlerinin Adapazarı'na saldırmaları üzerine, 8 Nisan 1920'de Adapazarı Hükümet Erkânı ve Heyeti Hâkimiye ile birlikte Kuva-yı Milliye'ye katılmak üzere Geyve'ye gittiler. Kuva-yı Milliye Kumandanı Ali Fuat Paşa, Serkomiser İsmail Balaban'ı yanına çağırarak, Geyve Boğazına giren ve çıkan meçhul şahısların hüviyetlerinin tetkikini istedi. İsmail Balaban, yanında bulunan Hafız İsmail Hakkı Çetin ve Mahmut Cemal ile birlikte AP (Askerî Polis Teşkilatı) görevine memur edildiler. Bu görevi ifa ettikleri sırada, Geyve'ye gelen Çerkez Ethem'in kuvvetlerine katılarak Adapazarı'na yöneldiler. Yapılan çatışmalar sonucunda, 23 Mayıs 1920 tarihi itibarıyla Adapazarı Millî kuvvetlerin emrine geçti. O dönemde, Emniyet Müdürü Nurettin Bey, Adapazarı'na gelerek, Başkomiser İsmail Balaban ve Polis Memuru Hafız İsmail Hakkı Çetin'i yanına alıp, Geyve'de İzmit Polis Müdürlüğü kadrosunu oluşturmak üzere Geyve'ye götürdü. Orada, İzmit Polis Müdürlüğü kadrosunu oluşturdu. O zamanlar Adapazarı ahalisi tarafsızlığını ilan ettiği için oradan ayrılarak tekrar Geyve'ye gittiler. Yunanlılar, 8 Mart 1921 tarihi itibarıyla Adapazarı'nı işgal ve Geyve Boğazı'na saldırıya geçtiklerinde, Hafız İsmail Hakkı Çetin, Mahmut Cemal ve Hasan efendiler, polis oldukları halde, Katırözü Cephesi'ndeki çatışmalara bilfiil cephede ve ateş altında kalmak suretiyle katıldılar. Yunanlıların Adapazarı'nı tahliye etmeleri üzerine tekrar Adapazarı'na gelerek görevlerine devam ettiler. Hafız İsmail Hakkı Çetin, İstanbul Hükümeti'nin verdiği cezayı mücadelenin sonucuna kadar kaale almadı. Millî Hareketin başlangıcıyla birlikte Geyve Boğazı'na gidip eski Serkomiser İsmail Efendi ile birlikte Mutuzade Hüseyin

Efendi bulunduğu halde müfreze vücuda getirerek Erkân-ı Harbiye-i Umumiye yararına savaşa katıldı. Böylelikle Fevzi Paşa'nın boğazdan geçişi kolaylaştırıldı. Bunu takiben, Servetiye ve Sapanca harplerinde Hacı Mirsat ve Reşadiye, Tepe Mermer, Hayardiye, Geyve Boğazı ve Adapazarı cihetlerinde nihayete kadar çarpıştı. Bahse konu icraatıyla birlikte, İstanbul Hükümeti'nin görüşlerine aykırı hareket eden Kuva-yı Milliye saflarına katıldı (Şahin, 2012: C. II, 265, 266).

Merkez Memuru Hasan Tahsin Efendi, İstanbul'da bulunduğu sırada, 1919 yılı Mayıs ayı itibarıyla Kuva-yı Milliye saflarına katıldı. Bu dönemde, Paşaköy, Yeniköy ve Şile havalisinde faaliyette bulunan Rum eşkıyasının takip edilerek cezalandırılması ve yok edilmesi hususunda büyük fedakârlıklar gösterdi. Bilhassa Maliye Mektebi baskınında, İngilizlerden elde edilen 100 sandık cephane ve askerî elbisenin elde edilmesi hususunda gösterdiği şahsî kahramanlığı, üstleri tarafından takdire değer bulundu. Bunlara ek olarak İstanbul'dan Anadolu'ya geçen ve İstiklâl Mücâdelesi'nin itici gücü olan tanınmış kişilerin geçiş güzergâhındaki güvenlik önlemlerinin alınması ve uygulanması, sevk işlemlerinin aksamadan ve aksatılmadan yürütülmesi hususunda hizmetlerde bulundu. Hasan Tahsin Efendi, 1919 yılı Şubat ayında İstanbul'dan ayrılarak Samsun'a gitti. Kuva-yı Milliye'ye katıldı. İstanbul'da verdiği hizmetlerin benzerlerini Samsun'da da vermeye başladı. Zamanın Samsun Jandarma Kumandan Vekili, istek üzerine hazırlanan iyi hâl mazbatasında, Hasan Tahsin Efendi'nin bahse konu hizmetlerini tarif eden şu ifadelere yer vermiştir; "*Elbistanlı Hasan Tahsin Efendi bin Mehmet Sami Bey, 335 senesi şubat mahında, İstanbul'dan firaren Samsun'a gelerek Kuva-yı Milliye'ye iltihak etmekle Pontusçuların takibatına iştirak eylemiştir. Şahsî fedakârlığı muvaffakıyat-ı mütevalisi teemmül olunarak o sırada ahalisi eşkıyadan bizar olan Bafra kazasının Alaçam Nahiye Müdürlüğü görevine i'zam kılındı. Mumaileyh, havali-i mezkûredeki eşkıyanın birçoklarını hayyen derdestle pençe-i adalete teslim eylediği gibi, Pontus Rum Çeteleriyle daime teşrik-i mesai eden eşkıya-i meşhureden Çerkez Bayram Çetesini 14 neferlik avanesiyle meyyiten tenkil ve halka teşhir etmesi emsaline nadiren tesadüf edilir. Kahramanlıklar ibraz etmekle beraber, Hükümet-i Milliyemizin kudret ve azmini vatan hainlerine derslerini vermekle tanınmıştır. Emn ü asayişi iadeten temin eylemiştir. Bu hizmetlerinden başka, iaşe ve teçhizatı, Alaçam Müdâfaa-i Hukuk Cemiyeti'nden elde 150 mevcutlu bir milis müfrezesi teşkil ve Pontusçuların bulunduğu Kapukaya ve Kocadağ cihetlerindeki Pontusçularla pek çok müsademede bulunmuş, esliha ve cephane müsadere etmemekle nafi hizmetleri görülmüştür. Ordunun binek*

ve vesait-i nakliye hayvanatını temin ve cephane naklinde pek çok yararlılığı görülmüştür. Hele Pontusçulardan hiçbir ferdinîn ihtifa ve fırarlarına meydan vermeyerek mahal-i maksuduna sevkindeki tedabir-i müsebbiyesi hakiki bir vatanperver olduğuna bürhan-ı kat'idir" (Şahin, 2012: C. III, 318, 319).

Merkez Memuru Abdülkerim Bey, Karasu Nahiye Müdürlüğü görevine ataması yapıldıktan sonra Adapazarı'ndaki Kuva-yı Milliye yapılanmasını organize etmek üzere gelen, Kocaeli ve Bolu Kuva-yı Milliye Kumandanı Eşref Bey'in oluşturduğu yapılanmaya katıldı. Katılımını takiben, oluşturduğu müfrezesiyle, aldığı emir doğrultusunda, Kandıra'da teşkilatlandı. Teşkilatlandırdığı Kuva-yı Milliye birliklerinin güçlü biçimde vücut bulması hususunda yapılması gerekenleri yaptı. Bu dönemde, İstanbul'dan Gebze'nin Kosçalı mevkiine getirilen külliyetli miktardaki silah ve cephaneyi, Kandıra'dan temin ettiği araba ve yük hayvanlarıyla, Geyve'de Ali Fuat Paşa'ya ulaştırmayı başardı. Bu başarıdan sonra, tekrar memuriyetinin başına döndü. Bu dönemde halkı silahlandırarak Kuva-yı Milliye girişimleri doğrultusunda örgütlemeye başladı. Bu esnada, Karasu yönünde Pontus teşkilatına tâbi, tekneci Rumlarının silahlanarak isyan ettikleri bilgisi ulaştı. Bunun sonucunda sözü edilen mıntıkaya olan hâkimiyetinden dolayı, 24 Fırka Kumandanı Atıf Bey tarafından, toplanan isyancıları başkalarına ders olacak nitelikte hadlerini bildirmek üzere görevlendirildi. Bunun üzerine, Karadeniz ve havalisi Tahkimat Kumandanı sıfatıyla, sözü edilen mıntıkaya gönderildi. Kendisine yardımcı olmak için yanında görevlendirilen Metozade Edip Bey kuvvetleriyle birlikte, söz konusu olan asileri, kısa bir zaman içinde hadlerini bildirerek sindirmeye muvaffak oldu (Şahin, 2012: C. I, 388, 389).

İkinci Sınıf Komiser Mehmet Tevfik Efendi, İzmir Sancağı Çayırlıbahçe Merkezi Komiser Vekili iken, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgali üzerine görevini terk ederek Kuva-yı Milliye Nazilli Köşk Cephesi Üçüncü Şube Müdüriyeti ve Muamelatı Zatiye Vekâleti'nde bulundu (Şahin, 2012: C. I, 123).

Taharri Komiseri Hasan Basri Efendi, Kuva-yı Milliye'nin Nazilli Merkez Heyeti Encümeni Teftiş Kâtipliği görevi yaptı. (Şahin, 2012: C. I, 157).

Üniformalı İkinci Komiser Hüseyin Hüsnü Efendi, Edremit ve Burhaniye Müdafaa-i Hukuk cemiyetlerinde görev aldı. Edremit bölgesinde faaliyet gösteren Kuva-yı Milliye oluşumunda da görev yaptı (Şahin, 2012: C. I, 178).

Komiser Muavini İbrahim Ethem Erdoğan, Antep'te komiser muaviniyken, şehrin Fransız işgalinde bulunduğu sırada Şehir Savunma Başkumandanı Özdemir Bey vasıtasıyla icra edilen yarma hareketine katıldı. Harekât sonucu Özdemir Bey ve diğer memurlarla birlikte şehirden ayrıldı. Antep dışında Kara Yusuflu Köyü'nde ve Halfeti kazasında kurulan şehir yönetiminde komiser muavini oldu (Şahin, 2012: C. I, 299).

Üniformalı İkinci Komiser Mehmet Santıroğlu, Bor kazasındaki mücahitlerle birlikte Pozantı Cephesi'nde savaştı. 1920 yılında Maraş ve Gaziantep Milis Kumandanı Özdemir Bey'in grubuna katıldı (Şahin, 2012: C. II, 348, 349).

Komiser Muavini Yusuf Ziya Efendi, Denizli'de oluşturulan Kuva-yı Milliye gönüllü müfrezesine katıldı. Nazilli ve Aydın savaşlarında bilfiil bulundu. Köşk Cephesi'ne erzak ve nakil vasıtaları göndererek hizmet etti (Şahin, 2012: C. II, 306).

Adana Vilayeti Emniyet Müdürü olarak görev yaparken Arap Muhittin diye nam yapan Başkomiser Mahmut Muhittin Özsoy Adana'yı işgal eden Fransız kuvvetleri arasındaki Faslı ve Cezayirli Müslümanlardan bir kısmını ikna ederek onlardan bir milis kuvveti oluşturdu. Fakat Tarsus polis kadrosunda görev yapan ve hatta bir Ermeni kadınla gayrimeşru ilişki yaşayan bir memurun ihbarı üzerine esir edildi (Şahin, 2004: 575).

Millî Mücâdele döneminde Üsküdarda iken, itilaf kuvvetlerinin Üsküdar'da bir kahvehanede taşkınlık yapan 3 askerini öldüren ve bu olaydan sonra yakalanan ancak itilaf kuvvetleri içinde bulunan bir Hintli Müslüman asker tarafından hapishaneden kaçırılarak İstanbul dışına çıkarılan Trabzonlu Aziz Aktulga, İzmit taraflarında bulunan Kuva-yı Milliye önderlerinden Yahya Kaptan'ın yanına gitti. Hatta İstanbul'da bulunan kardeşleriyle de görüşerek, kendisine düşen mirası satmalarını ve bundan gelecek parayla kendisine silah göndermelerini istedi (Bal, 2009a, s. 66).

Antep direnişi sırasında "*Kıvılcım*" adlı teşkilatı kuran Serkomiser Körükçü Fevzi Bey, Antep direnişinde etkili oldu (Şahin, 2006: 53).

Polis Komiseri Ödemişli Hamdi Efendi, Müftü Hulusi Efendi ile birlikte Denizli Millî Müfreze Komutanı olarak Yunanlılara karşı gönüllü birlikler oluşturdu (Arslan-Bozkurt-Güllü, 2011: 153).

3. İşgalcilerin ve Uzantılarının Taşkınlıklarına Karşı Duran Polisler

Türk polisinin Millî Mücâdele dönemindeki olumsuzluklara karşı tavır gösterdiği durumlardan biri, işgalci askerlerin çıkardıkları taşkınlıklardı. Taşkınlık çıkaran pekçok işgalci askerine karşı, Türk polisinin münferiden karşı koyuşuna dair çok sayıda olaya rastlanmıştır.

Polis Cemil Bey, 1919 yılı Ağustos ayında İstanbul Gülhane Parkı önünde tramvayda sarhoş İtilaf kuvvetleri askerlerinin bir Türk kadınına sarkıntılık yaptığını görür. Askerler, Cemil Bey'in uyarılarına rağmen durmaz. Cemil Bey'in silahından çıkan mermilerden biri bir askeri öldürür, diğerini ise ağır yaralar. Olaya rağmen kaçmayan ve Fransızlar tarafından Guyana'ya hapsedilen Cemil Bey, 1929 yılına kadar burada esarette yaşayacaktır (Şahin, 2004: 46, 47).

Karakol Cemiyeti üyesi ve Unkapanı Polis Karakolu'nda görev yapan Trabzonlu Polis Mazhar Bey, İstanbul'da geç vakitte işgal kuvvetlerine mensup iki sarhoş askerin saldırısı sonucu askerlerden birini öldürüp, diğerini yaralar. Olay yerinden uzaklaşan Mazhar Bey, daha sonra aynı olayı incelemek üzere, bağlı bulunduğu karakol amirliğince görevlendirilecektir (Şahin, 2004: 49).

Trabzonlu polis Aziz Aktulga, Üsküdar'da bulunduğu bir sırada, bir kahvehanede bulunan Türk askerlerini kendilerini gördükleri halde ayağa kalkmamakla suçlayan İngiliz askerlerine saldırır ve elindeki bıçakla üç İngiliz askerini öldürür (Bal, 2009a: 66).

Merkez Memuru Abdülkerim Bey, Geyve Akhisar İstasyonu'nda durmakta olan trendeki bir Türk kadınına, İngiliz askerleri tarafından vaki olan taarruzu men etti. Doğrudan doğruya yükümlülüğünde bulunan görevi yerine getirdiğinden dolayı, takdir görmesi gerekirken, İngiliz Mümessili Mister Galdru aracılığıyla Dâhiliye Nezareti'ne şikâyet edilen Abdulkerim Bey, 30 Mart 1919 tarihi itibarıyla azledildi (Şahin, 2012: C. I, 318).

Gebze'de görev yaptığı karakoldan bir polis memurunun 30 kadar Yunan askeri tarafından zorla götürülmekte olduğunu gören Komiser Muavini Abdulgani Bolbol, silahıyla olaya müdahale ederek Yunan askerlerini safdışı etti ve polis memuru Remzi Efendi'yi kurtardı (Şahin, 2006: 49).

İşgalcilerle birlikte hareket eden Türklere karşı da polisin tavrı net olmuştur. Polisin de içerisinde yer aldığı ve başta Damat Ferid Paşa ve onunla birlikte

hareket eden Ali Kemal ve Said Molla gibi Kuva-yı Milliye aleyhtarı kişilere karşı büyük bir suikast düzenlenmesi teşebbüsü Haziran 1920'de deşifre edilmiş ve Kuva-yı Milliyecilere ciddi bir darbe vurulmuş olsa da, içerisinde Bursa Polis Müdürü Nuri Efendi'nin de bulunduğu Karakol Teşkilatı'na mensup isimlerin bu suikast teşebbüsü, Kuva-yı Milliye'nin hareket şekli hakkında da ipuçları vermektedir. (Akandere, 2000: 73). Bu olayla birlikte, İstanbul'daki İngiliz Muhipleri Cemiyeti'yle ortak çalışan gazeteci Said Molla'nın etkisizleştirilmesi için Karakol Cemiyeti üyesi Erzincanlı Komiser Salih Bey ve Sadık Baba, göstermelik olarak İngiliz Muhipleri Cemiyeti'ne üye oldular. Urfalı Komiser Şekip Bey de bu ekibe katıldı. Komiser Salih Bey, Said Molla'nın Cağaloğlu'ndaki konağı önüne gelerek, önceden hazırladığı bir dinamit lokumunu evden içeri attı. Meydana gelen korkunç patlama ile Said Molla sokağa fırladı. Çıkan yangınla konağı tamamen yandı. Bu olaydan sonra Said Molla, bir daha millî hareket aleyhinde hareket edemedi (Şahin, 2006: 60).

İşgalci taşkınlıkları yanında, işgalcilerden aldığı cesaretle Türklere ve Müslümanlara saldıran gayrimüslim bazı çetelere de polisin yaklaşımı söz konusu olmuştur. Bunlardan en bilineni, İstanbul'daki Hrisantos Çetesi'dir. Başkent İstanbul'da Mütareke yıllarının meşhur azılı haydudu Hrisantos, pekçok zararlı davranışı nedeniyle Türk polisinin hedefindeydi. Çünkü Hrisantos, şehid edilen 10 civarındaki polisin katiliydi (Ertürk: 244, 245). Hrisantos'un yakalanması için İstanbul Emniyet Müdürlüğü bünyesinde komiser muavini olarak görev yapan Muharrem Alkor'un gayreti büyüktür. Nihayet Hrisantos, Beyoğlu'nda kaldığı evde vurularak öldürülmüştür (Şahin, 2004: 437). Hrisantos'un Balıkçı Agaton'a ait bir evde ve Agaton'un da katkısıyla öldürülmesinde emeği görülen Dolapdere Polis Merkezi Komiseri Tahsin Bey'e, Komiser Yardımcısı Muharrem ve Polis Memuru Cafer Tayyar efendilere beşinci rütbeden Mecidiye Nişanı ile 100 lira ikramiye verilmiş; Muharrem Efendi komiserliğe, Cafer Tayyar Efendi de komiser yardımcılığına terfi ettirilmişlerdir (Saylan, 2010: 335). Hrisantos'un vurulması olayında emir veren, Emniyet-i Umumiye Müdürlüğü'nde Teftiş Heyeti Reisliği yapan Trabzonlu Şatırzade Hasan Hicabi Bey'dir. Muammer Alkor, "*Hrisantos'u Nasıl Öldürdüm?*" adlı hatıratında; İstanbul'da Türklere zulmetmeye başlayan ve daha sonradan öldürülen Rum çeteci Hrisantos'u öldürme emrini verenin Hasan Hicabi Bey olduğunu yazmaktadır (Bal, 2009a: 966, 967).

Polisin takibinde olan gayrimüslim çetelerinden bir diğeri Adapazarı civarındaydı. Ermenilerden oluşan ve Borbos komutasındaki çete, Adapazarı polis kadrosunda görevli Üçüncü Komiser İbrahim Ethem Bey, Kıdemli Komiser Muavini Raşit Bey ile polis memurları Hulusi, Reşit, Rüştü, Fuat, Osman Nuri ve İbrahim beyler tarafından yakalandı (Şahin, 2006: 50).

Emniyet Müdürü Mehmet Cemil Bey, Samsun livası polis müdürlüğü emrinde merkez memuru olarak görev yaparken şehrin asayişinin sağlanmasının yanı sıra Samsun ve havalisindeki Yıldız ve Pontus teşkilatlarının ortaya çıkarılmasında etkili oldu. Hatta bu hizmetlerinden dolayı Saruhan milletvekili Necati Bey vasıtasıyla takdirname ile ödüllendirildi (Şahin, 2012: C. I, 379).

4. Yeraltı Gruplarında Görev Alan Polisler

Kuva-yı Milliye hareketinin şüphesiz en riskli fakat en hayati adımlarının atılmasına yol açan kademesi, özellikle İstanbul'da kurulmuş olan gizli yeraltı gruplarıdır. Gizli grupların İstanbul'da kurulması tesadüf değildir. Aksine; İstanbul'un 1918-1922 yılları arasında halen Hükümet merkezi olması, işgal altında olması, silah ve cephanenin büyük oranda İstanbul'daki depolarda bulunması, nitelikli insan unsurunun İstanbul'da bulunması ve bunlardan millî hareketin faydalanması için gizli grupların yoğun olarak İstanbul'da kurulmasını gerektirmişti.

Bu grupların ilki ve önde geleni, Karakol Cemiyeti'dir. Millî Mücâdele başlarında İttihatçıların, Enver ve Talat paşaların direktifleriyle kurdukları ve esasen Teşkilât-ı Mahsûsa'nın devamı niteliğindeki Karakol Cemiyeti, hem kurucu kadrosunda hem de çalışanları itibariyle çok sayıda polisi bünyesinde barındırmıştı. Bu anlamda Karakol Cemiyeti'nin saflarına katılan ilk polis grubu, Topkapı Polis Merkezi çalışanları oldu. Topkapı Polis Merkezi çalışanları dışında; Serezli Ahmet Niyazi, Gözlüklü Cemal, Komiser Arnavut Tayyip, sivil memur Saip, Serkomiser Arnavut Cavit, Şube Müdürü Mazhar beylerin Karakol Cemiyeti için ciddi katkıları oldu (Ertürk, 1996: 209). Fakat Karakol Cemiyeti'nin doğrudan içerisinde yer almadıkları halde pekçok emniyet mensubu da, Karakol Cemiyeti'nin ihtiyaçlarını giderme noktasında dışarıdan çok ciddi hizmetlerde bulunmuştur. Bunlardan; İstanbul'dan Anadolu'ya geçenlere seyahat varakası tanzim eden Polis Müdüriyeti 4. Şube Müdürü İsmail Hakkı Bey, 4. Şube Müdür Muavini Şerif Bey, Galata'da Polis Müdür Muavini Tahir Bey, polis memurları Hüsnü ve Rıza beylerin ciddi hizmetleri olmuştur (Aydın, 1992: 34). Yine Anadoluhisarı'nda ilk

millî teşkilatı kuranlardan biri, İstanbul Polis Müdüriyeti'nde Şube Müdürü olan ve Anadoluhisarı'nda ikamet eden Mazhar Bey'di (Ertürk, 1996: 224). Sarıyer'deki millî teşkilâtın mühim şahsiyetlerinden biri ise, Büyükdere Polis Merkezi Başmemuru Yanyalı Mazlum Bey'di (Ertürk, 1996: 226).

Karakol Cemiyeti'nin İstanbul'un 16 Mart 1920'deki fiilen işgalinden sonra etkisizleşmesi üzerine, Karakol'un yerine kurulan gizli Kuva-yı Milliye teşkilatlarından Hamza Grubu da Emniyet 4. Şube ile bağlantısını sürdürmüştür. 4. Şube Müdürü Şükrü Bey, Hamza Grubu adına kendisine gelen İhsan Aksoley'e; "*Bu ulvi maksat için sizinle gönülden beraberim İhsan Bey*" diyerek gruba yardımlarını devam ettirmiştir. İhsan Aksoley de Şükrü Bey'den Anadolu'ya seyahat belgelerinin temin edilmesiyle ilgili olarak şu konularda yardım talep etmiştir:

1- Seyahat belgelerinin çıkarılmasında gruba öncelik tanınması,

2- Nüfus hüviyet cüzdanlarında "*Zabit*" yazılı olan kişilerin belgelerine "*Zabit*" yazılmaması,

3- Seyahat belgeleri çıkarılırken, mahalle muhtarlıklarından ilmühaber istenmemesi.

Şükrü Bey bu istekler doğrultusunda istenildiği kadar seyahat belgesi temin edilebileceğini belirterek, Anadolu'ya gidecek kişilerin iki adet fotoğrafını istemiştir. Ayrıca, hazırlanacak olan belgeleri kendisinden bizzat İhsan Bey'in almasını rica etmiştir. İhsan Bey'le Şükrü Bey arasında geçen bu görüşmenin ve yapılan anlaşmanın Anadolu'daki Millî Hareket için önemi gerçekten büyüktü. Bu sayede, Anadolu'ya geçen kişilere sahte hüviyet kazandırılarak; fındık, tütün ve yağ tüccarı ismi altında seyahat belgeleri temin edilmiştir. Bu seyahat belgeleriyle İngiliz kontrollerinden geçmek bir hayli kolaylaşmıştır (Aksoley, 2009: 68, 69; Aydın, 1992: 131, 132).

Gizli gruplarla hareket eden Üçüncü Komiser Mehmet Şakir Bey ise, 1919 yılı Mayıs ayında İstanbul'da oluşturulan Müdafaa-i Hukuk Heyeti'ne dâhil olarak, beyanname, silah ve cephane dağıtımında fevkalade yararlılık gösterdi. Daha sonra 6 polis ve 40 çeteci ile gerek İstanbul'dan çıkanların hüviyetlerinin tetkikine ve gerekse düşman tarafından yapılacak asker gönderme hareketine karşı fiilen ve silahlı olarak müdafaa da bulunmaya yükümlü Müdafaa-i Hukuk Heyeti Kumandanlığı tarafından Küçükarmutlu nahiyesine tayin edildi (Şahin, 2004: 707, 708).

Emniyet teşkilatı mensuplarının İstanbul'daki gizli gruplarla teması, Karakol Cemiyeti'nden sonra da sürdü. 1921 Ocak ayında İstanbul'da kurulan bir diğer ana gizli grup, Müdafaa-i Milliye Teşkilatı yani MM Grubu'dur. Topkapılı Mehmet Bey'in gayretleriyle teşkilatlanan MM Grubu, İstanbul'daki Polis Müdürü Esat ve Muavini Said beylerle, bütün polis memurlarını bünyesine almıştı (Çukurova, 1994: 34). İstanbul gizli gruplarının önde gelen isimlerinden Galip Vardar, MM grubunun kuruluşu sırasında istihbaratçı arkadaşlarından oluşan bir listeyi de MM Grubu'nun kurucusu Topkapılı Mehmet Bey'e vermişti. Bu listede yer alan polisler şunlardı: Sivil Polis Memuru Halit, Damat Ferit Paşa yalısının muhafızlarından Polis Boşnak Besim, Kısm-i Siyasi'de Arap Sayit, Kısm-i Siyasi'de Kâtip Lütfi, 2. Kısım Başmemuru Hüseyin Rıza, Polis müfettişlerinden Serezli Muhip, Kısm-i Siyasi Memuru Tevfik (Ertürk, 1996: 424, 425). MM Grubu için çalışan diğer bazı polisler ise şunlardır: Komiser Cemil Bey, Serkomiser Necati Bey, Komiser Kahraman Bey, Salih Bey, Kemal Bey, Zühtü ve İhsan Ethem beyler (Şahin, 2004: 55). MM Grubu'nun kurucu kadroları arasında yer alan polislerin yanında, grubun faaliyetleri doğrultusunda çalışan çok sayıda emniyet mensubu da bulunmaktaydı: İstanbul Emniyet Müdürlüğü Siyasi Şube Müdürü Mazhar Bey, aynı şubede Müdür Muavini Edip Bey, aynı şube Siyasi Kısım Reisi Türkçü Ziya Bey, Şube Müdürü Üsküdarlı Sadi Bey, Merkez Memuru Cemil Bey, Serkomiser Yanyalı Mazlum Bey, Komiser Erzincanlı Salih Bey, Serezli Ahmet Niyazi Bey, Gözlüklü Cemal Bey, Arap Said Bey, Tevfik Bey, Kâtip Lütfi Bey, Serezli Muhip Bey, Polis Müdürü Mehmet Ali Bey (Hidayet Demircan), İkinci Şube Şefi Edip Bey, Hüseyin Rıza Bey, Mazhar Bey, Komiser Arnavut Tayyip Bey, Saip Bey, Halit Bey, Sarı Kazım Bey, Serkomiser Arnavut Cafer Bey, Komiser Besim Bey, polis memuru Boşnak Haşim Bey, merkez memurları Cemil ve Şevket Şakir beyler, Diyarbakırlı Komiser Şakir Bey, polis memuru Sadık Baba, Kel Nasip Bey ile Şileli İbrahim Bey (Şahin; 2006: 55, 56). MM Grubu içerisinde yer alan ve istihbarat ile ordunun ihtiyaçlarının temini konularında yaptığı çalışmalarla adı öne çıkan polislerden biri de Ekrem Sanvar'dı (Şahin, 2004: 188, 190). MM Grubu'nda çalışan ve İtilaf casuslarına karşı guruba kıymetli bilgiler sağlayan merkez memuru Mehmet Fuat Baturay ise, 24 Mart 1922 tarihinde Erkan-ı Harbiye Reisi Fevzi Paşa tarafından takdirname ile ödüllendirilmiştir (Şahin, 2012: C. I, 326).

Polis Teşkilatı'na mensup olup, gizli gruplarla çalışan ve şahsi gayretleriyle gizli gruplara büyük destekler veren çok ilginç daha başka polis simalara rastlamak mümkündür. Bunlardan Üniformalı Üçüncü Komiser Mehmet

Ziya Şengüzey, Millî Mücâdele'nin başlangıcından sonuna kadar kendisine ait deniz taşıtıyla silah, cephane ve sair birçok harp mühimmatını İzmit, Yalova ve Karamürsel gibi düşman gemilerinin kontrol altında bulundurduğu sahillerde tehlikelere ehemmiyet vermeyerek sevk etmeyi başardı. İstanbul'dan sevk ettiği cephane ve sair harp için lüzumlu olan malzemenin büyük bir kısmını nakil vasıtasını temin etmek suretiyle, hayatını tehlikeye atarak sevkiyat yaptı. Böylesine önemli görevi yerine getirmek için, aylarca ve senelerce istirahati düşünmeksizin var gücüyle çalıştı. Bu uğurda hayatını tehlikeye attı. Bu uğurda üç adet deniz motorunu harcadı. Silah ve mühimmat sevkinde kullandığı ve şahsına ait motorları zayi etti. Milis Binbaşısı Mehmet Ragıp Bey, 1919 yılının eylül ayında adı geçeni yanına çağırdı. Vatanperverliğinden emin olduğu Mehmet Ziya Efendi'ye, MM Grubu'na girmesini teklif etti. Mehmet Ziya Efendi, gerek teşkilatta ve gerekse istihbarat toplama işlerinde oldukça başarılı oldu (Şahin, 2012: 412, 413).

Başkomiser Mehmet Aziz Kalyoncu, Millî Mücâdele'de gizli İstanbul Teşkilatı'nın Ayasofya-Beşiktaş Millî Müdafaa Şubesi'ne 14559 numara ile kayıtlıydı. Bu görevi sırasında Boğaziçi ve Bebek taraflarında İngilizlerin teşkilatlanması hakkında bilgi toplamak ve Bahriye Yardım Grubu'nun sevk ettiği bazı mühimmat istimbotlarının kaçırılması göreviyle vazifelendirildi. Ayrıca, Haliç ve köprü mıntıkasında gözcülük etmek suretiyle hizmette bulundu (Şahin, 2004: 681). Başkomiser Mustafa Remzi Barlas ise İstanbul'un işgal altına girdiği 16 Mart 1920 tarihindeki işgale rağmen 6 telsiz telgraf istasyonu malzemesini Ankara'ya kaçırmaya muvaffak oldu (Şahin, 2004: 544).

Emniyet Teşkilatı'nın Kuva-yı Milliyeci gizli gruplara katkı sağlayan bir diğer alt birimi, Emniyet-i Umumiye Müfettişlikleri oldu. Samsun, Zonguldak, İzmit, Antalya ve Mersin'de Anadolu'ya girip çıkanlar, İçişleri Bakanlığı'na bağlı Emniyet-i Umumiye Müfettişlikleri'nce kontrol edilmiş, iç güvenliği sağlayan polis kuvvetleri teşkilattan ayrı çalışmıştı. İstanbul'dan gelenleri tanıyan 6 kişilik bir kurul da bu teşkilatta görev yapmıştır. Zonguldak Müfettişliği, haber alma göreviyle de uğraşarak Zonguldak'ta bir İngiliz casus şebekesini ortaya çıkarmış, şebeke elemanlarının hepsi yakalanmıştır (Çukurova, 1994: 52, 53). Polis Müfettişi Mehmet Nazmi Arın ise, İstanbul'da görev yaparken Ankara Hükümeti'nin isteğiyle Trakya'da Yunanlılara karşı istihbarat faaliyetlerinde bulundu. Yunan kuvvetlerinin Selanik'ten itibaren Anadolu'ya kadar ki askeri konumunu, asker ve silah sayısını, savaş kuvvetleri hakkındaki bilgileri

günü gününe Ankara Hükümeti'ne ulaştırdı. Aynı zamanda Yunan ordusu ve içerdeki işbirlikçilerinin yaptığı mezalimleri tek tek tespit ederek rapor haline getirdi. Bunların yanında Trakya bölgesinde sınırı kuşatmış olan Yunan askerlerine karşı emrinde bulunan 20 kişilik polis kuvvetiyle sınırı bekleyen jandarma kuvvetlerine yardımda bulundu (Şahin, 2012: C. I, 406).

SONUÇ

Millî Mücâdele, Türk milletinin tüm kademeleriyle işgalcilere karşı ciddi bir duruş sergilediği bir bağımsızlık numunesidir. Millet; Trablusgarp (1911-1912), Balkan Savaşları (1912-1913), Birinci Dünya Savaşı (1914-1918) gibi neticeleri ağır ve uzun bir savaş serüvenine rağmen, Millî Mücâdele (1918-1922) yıllarında işgalcilere karşı, sakladığı son fişeğini de kullanmaktan çekinmemiştir. Halkın, Millî Mücâdele doğrultusunda tüm imkânlarını sergilediği bir direniş ortamında, diğer tüm kurumlar gibi Türk Polis Teşkilâtı da mütareke sonrası başlayan işgallere karşı hemen hemen tüm kadrolarıyla Millî Mücâdele saflarında yerini almıştır. Türk polisinin Millî Mücâdele yıllarında sergilediği yaklaşımların, Millî Mücâdele'nin kazanılmasına çok büyük katkıları olmuştur. Bu katkıların bilinmesi yanında, Türk Polis Teşkilatı'nın Millî Mücâdele'deki rolünün bilinmesinin, Millî Mücâdele'nin bazı bilinmeyen özelliklerinin, olaylarının ve güzide şahsiyetlerinin ortaya çıkarılmasına da katkıları olacaktır. Yine, Türk polisinin Millî Mücâdele'deki rolünün vurgulanmasının, Millî Mücâdele'nin ne kadar ciddi bir organizasyona dayandığının, milletin Mustafa Kemal Paşa'nın etrafında nasıl topyekün olarak yer aldığının bilinmesi açısından da büyük faydası olacaktır.

KAYNAKÇA

Akandere, Osman (2000), Damat Ferit Paşa'ya Karşı Düzenlenen Bir Suikast Girişimi-Nedeni ve Sonuçları-, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, S. 25-26, ss. 73-117

Aksoley, İhsan (2009), *Teşkilat-ı Mahsusa'dan Kuva-yı Milliye'ye Bir Türk Subayının Anıları*, İstanbul: Timaş Yayınları.

Arslan, Ali; Bozkurt, Abdurrahman; Güllü, Ramazan Erhan (2011), *Milli Mücadelede Polisler*, İstanbul: Paraf Yayınları.

Aydın, Mesut (1992), *Milli Mücadele Döneminde TBMM Hükümeti Tarafından İstanbul'da Kurulan Gizli Gruplar ve Faaliyetleri*, İstanbul: Boğaziçi Yayınları.

Bal, Mehmet Akif (2001), *Milli Mücadelenin Başlangıcında İttihatçıların Rolü 1918-1920,* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Danışman: Doç. Dr. Ali Arslan, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü T.C. Tarihi Anabilim Dalı.

_____ (2009a), *Osmanlıdan Günümüze Trabzonlu Simalar ve Aileler*, İstanbul.

_____ _ (2009b), *Trabzon Hatıraları*, İstanbul.

Çukurova, Bülent (1994), *Kurtuluş Savaşında Haberalma ve Yeraltı Çalışmaları*, Ankara: Ardıç Yayınları.

Eraslan, Fethullah; Metin, İsmail (1984), *Türk Polis Tarihi I*, Ankara.

Ertürk, Hüsamettin (1996), *İki Devrin Perde Arkası*, İstanbul: Sebil Yayınevi.

Saylan, Gürkan Fırat (2010), İşgal İstanbul'unda Eli Kanlı Bir Örgüt: Hrisantos Çetesi, *Atatürk Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, S. 44, ss. 325-343.

Şahin, Eyüp (2006), "Kurtuluş Savaşında Türk Polisi", *Polis Dergisi*, S. 47 (Ocak-Şubat-Mart), ss. 44-60.

_____ (2004), *İz Bırakan Polisler*, Ankara: EGM Araştırma Planlama ve Koordinasyon Dairesi Yayını.

_____ (2012), *Türk Polisinden Seçkin Biyografiler I-II-III*, Ankara: EGM Arşiv ve Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı Yayınları.